

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА
МИНИСТЪР

ЗАПОВЕД

№ РД 09 - 357/29.03.2010 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 42, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с организирането и провеждането на държавните изпити за придобиване степен на професионална квалификация за професията

УТВЪРЖДАВАМ

Национална изпитна програма за провеждане на държавни изпити за придобиване на втора степен на професионална квалификация за професия **343010 Финансист**, специалност **3430103 Финансово посредничество** от професионално направление код **343 Финанси, банково и застрахователно дело** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (Заповед РД 09-1690/29.09.2006 г.) и за професия **343020 Финансов отчетник**, специалност **3430201 Финансова отчетност** от професионално направление код **343 Финанси, банково и застрахователно дело** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (Заповед РД 09-1803/29.10.2009 г.). Контрол по изпълнението на заповедта възлагам на Милка Коджабашиева– заместник-министър.

СЕРГЕЙ ИГНАТОВ

Министър на образованието,

младежта и науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	343	ФИНАНСИ, БАНКОВО И ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ДЕЛО
Професия	343010	ФИНАНСИСТ
Специалност	3430103	ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО

Утвърдена със Заповед № РД 09 - 357/29.03.2010 г.

София, 2010 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавни изпити по теория и практика за придобиване на втора степен професионална квалификация по професия код **343010 Финансист** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване **втора** степен на професионална квалификация по изучаваната специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионално образование и обучение, в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация (Наредба № 30 от 11.11.2003 г. за придобиване на квалификация по професия “Финансист”, изд. ДВ, бр.13/17.12.2004 г., в сила от 17.02.2004 г.).

Държавните изпити по теория и по практика на професията се провеждат в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За държавния изпит по теория на професията/специалността:

- а. Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
- б. Критерии за оценяване.

2. За държавния изпит по практика на професията/специалността:

- а. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- б. Критерии за оценяване.

3. Система за оценяване.

4. Препоръчителна литература.

5. Приложения:

- а. Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията/специалността.
- б. Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание.

Изпитна тема 1: Произход, същност, форми и функции на парите

План-тезис: Възникване и същност на парите - предпоставки за възникване и развитие на парите, същност на парите. Форми на парите - стокови пари и парични знаци. Съвременни пари. Функции на парите.

Приложна задача: Определете елементите, по които могат да бъдат разграничени фалшивите банкноти и монети от истинските. Напишете уведомително писмо до управителя на Българска народна банка, че при смяна на валута сте получили фалшиви банкноти.

Дидактически материали: Реални банкноти и монети в обръщение. Брошури.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основни понятия и процеси, свързани с произхода, същността, формите и функциите на парите. Назовава и характеризира функциите на парите.	25
2. Обяснява изискванията към парите и развитието на паричните форми. Сравнява формите на парите и описва техните предимства и недостатъци.	15
3. Начертава схема за форми на парите. Прилага правилата за изготвяне на бизнес кореспонденция при писането на уведомителни писма. Разграничава фалшивите банкноти и монети от истинските.	10
4. Анализира предпоставките за възникване и развитие на парите, историческото развитие на отделните парични форми и прави обобщения и заключения за ролята на парите в съвременния обществен живот.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 2: Банкова система

План-тезис: Банкова система - обща характеристика (същност, структура, видове банкови системи). Централна банка - обща характеристика (отношения между централната банка и държавата, отношения между централната банка и търговските банки, класически функции на централната банка). Търговска банка – същност, функции, операции.

Приложна задача: Представете схематично следните структури:

- Схема № 1 „Банкова система на България” (Закон за Българска народна банка, Закон за кредитните институции);
- Схема № 2 Примерна „Организационно-управленска структура на търговска банка” (Търговски закон, Закон за кредитните институции).

Дидактически материали: Текстовете от нормативни актове, свързани със структурата на банките.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основни понятия, свързани с банковата система и нейните елементи. Характеризира видовете банкови системи.	25
2. Характеризира същността на централната и търговската банка. Описва техните функции и ги сравнява. Посочва банковите операции.	15
3. Начертава схеми за структура на банковата система на България и структура на търговска банка, като прилага нормативната уредба.	10
4. Анализира отношенията, които възникват между централната банка и търговските банки при реализиране на техните функции.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 3: Монетарна политика на централната банка. Механизми и инструменти, използвани от централната банка за регулиране на икономиката

План-тезис: Парично-кредитни механизми и инструменти за регулиране на икономиката от централната банка: парична емисия, сконтова политика, операции на открит пазар, задължителни минимални резерви и други механизми и инструменти за регулиране.

Приложна задача: Определете насоките за използване на паричните механизми и инструменти от централната банка за намаляване процента на инфлацията и безработицата в държавата.

Дидактически материали: Таблица.

<i>Механизми и инструменти за регулиране на икономиката от централната банка.</i>	<i>Насоки за използване на паричните инструменти за намаляване процента на инфлацията.</i>	<i>Насоки за използване на паричните инструменти за намаляване процента на безработицата.</i>
---	--	---

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основни понятия, свързани с монетарната политика на централната банка.	25
2. Характеризира същността на механизмите и инструментите, използвани от централната банка.	15
3. Посочва примери за комбинирано използване на механизмите и инструментите от централната банка за регулиране на процеси в икономиката и социалната сфера.	10
4. Оценява ролята на централната банка за социално-икономическото развитие на страната.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 4: Дейност на търговските банки по влоговете и депозитите

План-тезис: Същност на влоговете и депозитите. Видове влогове и депозити. Условия за приемане на влогове и депозити в търговските банки. Фактори, които влияят върху лихвите по влогове и депозити.

Приложна задача: Напишете писмо от името на служител в търговска банка, с което той уведомява клиентите на банката за промяна в определени условия на банката по влоговете и депозитите (например за лихвени проценти). При написване спазвайте правилата за изготвяне на бизнес-кореспонденция. Определете нормативните актове, свързани с влагане и депозиране на парични средства в търговските банки и гарантиране на вложенията на банковите клиенти.

Дидактически материали: Рекламни брошури на реални или учебно-тренировъчни банки. Таблицы с лихвени проценти, такси и комисиони, свързани с влоговете и депозитните сметки в търговските банки или други материали, свързани с условията на банките в България относно приемането на влогове и депозити на юридически и физически лица (от рекламни сайтове на реални банки в интернет).

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията за влог и депозит. Назовава видовете влогове и депозити. Формулира условията за приемане на влогове и депозити в търговските банки.	25
2. Разбира и обяснява разликата между влог и депозит и ги сравнява. Характеризира видовете влогове и депозити и разбира особеностите, по които те се различават. Обяснява процедурите и документите за откриване на влогове и депозити в търговските банки.	15
3. Прилага правилата за изготвяне на бизнес-кореспонденция и делово общуване. Прилага нормативните актове, свързани с откриване и закриване на влогове и депозити в търговските банки.	10
4. Анализира информация, свързана с условията на банките относно откриването и воденето на влоговете и депозитите и определя факторите, които влияят върху определяне размера на лихвените проценти.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 5: Валутни операции на банките

План-тезис: Валута - същност, видове валути, конвертируемост на валутата. Валутен курс - същност, видове, котиране, валутни системи. Валутни операции.

Приложна задача: Прочетете данните, свързани с валутните котировки, в посочената таблица.

Определете: 1. Представените валутни системи;

2. Видовете валутни курсове;

3. Валутния спред (марж).

Международни пазари	Обменни бюра	
	валута	купува/продава
EUR/USD	1.4651 1.4653	EUR/BGN 1.952/1.958
GBP/USD	2.0791 2.0794	USD/BGN 1.336/1.352
USD/CHF	1.1243 1.1247	GBP/BGN 2.784/2.798
USD/JPY	111.37 111.40	CHF/BGN 1.182/1.196

Дидактически материали: Таблици на търговски банки с котировки на валутни курсове. Преподавателите могат по свой избор да използват и други таблици освен представената таблица в приложната задача.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основни понятия, свързани с темата. Характеризира същността на видовете валута, валутните курсове и видовете валутни операции.	25
2. Разбира, сравнява и описва разликата между видове валути, валутни курсове, валутни системи и валутни операции. Разграничава видовете валутни операции и сделки.	15
3. Прилага формулировките за валутни системи и разбира тяхното практическо приложение.	10
4. Разчита таблици за котиране на валутни курсове от реални банки. Прави заключения относно използваните валутни системи и видовете валутни курсове.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 6: Публични финанси - същност и елементи. Държавен бюджет

План-тезис: Предпоставки за възникване и същност на финансите. Публични (фискални) финанси. Елементи на фискалните финанси. Държавен бюджет. Възникване и същност на държавния бюджет. Основни характеристики на бюджета. Видове бюджети. Принципи за изграждане на бюджета. Бюджетна технология/изготвяне на проектобюджета, обсъждане и приемане на бюджета от Народното събрание, изпълнение на бюджета, приключване на бюджета.

За пълнота на изложението се ползва законовата уредба - Закон за устройство на държавния бюджет.

Приложна задача: Изгответе в табличен вид примерен бюджет. В приходната част избройте основните източници на приходи - данъчни и неданъчни. В разходната част посочете видовете текущи разходи и видовете капиталови разходи.

Приложено към таблицата на бюджета, подгответе уведомително писмо до управителя на банка. В съдържанието му цитирайте, че е спазен законовият срок за изготвяне и предаване на бюджета. Приложете изискванията на стандарта по бизнес комуникации за изготвяне на този тип официален документ.

Дидактически материали: Подготвени примерни таблици за попълване основните пера на бюджета.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията за финанси, публични финанси, държавен бюджет, изброява елементите на зададените икономически категории. Назовава основните финансови пера на бюджета.	12
2. Обяснява предпоставките за възникване на финансите и на държавния бюджет. Сравнява и описва различията между категориите финанси като общо понятие и публични финанси. Обяснява бюджетната технология. Обобщава понятията за финанси, публични финанси и държавен бюджет като елемент на публичните финанси. Сравнява приходната и разходната страна на бюджета.	17
3. Прилага и демонстрира знанията си чрез разработване на зададения казус на примерен държавен бюджет. Прилага принципите за разпределение и подреждане на приходните и разходните пера в бюджета. Доказва кои са основните приходоизточници в бюджета. Демонстрира наученото по бизнес комуникации за водене на делова кореспонденция.	18
4. Анализира основните понятия, прави обобщения и заключения относно мястото на публичните финанси във финансовата система като цяло. Оценява ролята на държавния бюджет като елемент на публичните финанси. Определя как би се процедираше в условията на бюджетен излишък и на бюджетен дефицит.	13
Общ брой точки	60

Изпитна тема 7: Приходна система на публичните финанси. Държавни разходи

План-тезис: Същност на държавните приходи. Източници на финансови средства за държавата. Класификация на държавните приходи. Методи и форми за акумулиране на държавни приходи. Определение на държавни разходи. Класификация на държавните разходи. Характеристика на основните видове държавни разходи.

За пълнотата на изложението се ползва законовата уредба - Закон за устройство на държавния бюджет.

Приложна задача: Избройте и представете в табличен вид кои държавни блага се отнасят в групата на *чистите публични блага* и кои в тази на *смесените публични блага*.

Приложено към таблицата, подгответе уведомително писмо до управителя на банка. В съдържанието му цитирайте, че представяте заданието в рамките на определения от него срок. Приложете изискванията на стандарта по бизнес комуникации за изготвяне на този тип официален документ.

Дидактически материали: Подготвени примерни таблици.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Формулира понятията за държавни приходи и държавни разходи. Изброява видовете източници на приходи за държавата. Посочва класификацията на приходите. Назовава видовете държавни разходи.	16
2. Обяснява различията между категорията брутен вътрешен продукт и национално богатство като източници на приходи за държавата. Характеризира ролята и необходимостта от ползване на вътрешни и външни държавни заеми, като очертава и тяхното влияние върху икономиката на страната. Сравнява и обяснява особеностите и различията между данъците и таксите като приходоизточници на държавата. Разбира значимостта и тежестта на видовете разходи в държавата.	18
3. Използва знанията си, за да сведе и класифицира функциите на държавата като институция до две основни групи публични блага - <i>чисти</i> и <i>смесени</i> , чрез зададената му задача. Демонстрира знанията си по бизнес комуникации за водене на делова кореспонденция.	12

4. Анализира ролята и тежестта на отделните източници на приходи за държавата - данъчни и неданъчни приходи от физически и юридически лица. Характеризира относителната тежест и място на всеки данък поотделно (преки и косвени данъци). Обобщава и анализира данъчната политика и политиката на социалното осигуряване. Анализира мястото и ролята на видовете държавни разходи. Прави изводи и заключения относно начина им на разпределение по бюджетни сектори. Интерпретира според разбиранията си съотношенията между тях (разходи за образование, за здравеопазване, за държавно управление, за социално подпомагане, за култура, за отбрана и сигурност).	14
Общ брой точки	60

Изпитна тема 8: Теоретични основи на данъците

План-тезис: Същност и функции на данъка. Принципи на данъчното облагане. Елементи на данъка. Начини на облагане с данъци. Класификация на данъците.

За пълнотата на изложението се ползва законовата уредба - Данъчно осигурителен процесуален кодекс.

Приложна задача: Илюстрирайте принципите на пропорционалното и прогресивното облагане и ги представете в табличен вид. За обект на облагане избираме произволни по стойности нарастващи доходи, включени в четири разряда:

I разряд - доход 3000 лв;

II разряд - доход 4000 лв;

III разряд - доход 5000 лв;

IV разряд - доход 6000 лв.

Данъчната ставка за пропорционалното облагане е постоянната величина - 10%.

Данъчните ставки за прогресивното облагане са променливите величини в следния ред: за доходите от първи разряд - 5%; за втори разряд - 8%; за трети разряд - 11%; за четвърти разряд - 14%. За да решите казуса, изчислете: съотношенията между доходите преди облагане; данъчните задължения за всеки разряд и съотношенията между доходите след облагане. Направете изчисленията поотделно - за пропорционалното и прогресивното облагане.

Забележка: *Съотношенията между доходите изчислявайте винаги спрямо първия доход (3000 лв).*

Дидактически материали: Подготвени примерни таблици.

Доходи	Съотношение между доходите преди облагане	Данъчна ставка	Данъчно задължение	Доходи след облагане	Съотношение между доходите след облагане
1. Пропорционално облагане:					
3000					
4000					
5000					
6000					
2. Прогресивно облагане					
3000					
4000					
5000					
6000					

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира определението за данък и неговите функции. Формулира принципите на данъчното облагане. Изброява елементите на данъка. Познава начините на данъчно облагане. Назовава видовете данъци.	13

2. Обяснява значението на отделните функции на данъка и изтъква социално-икономическата им роля. Описва особеностите на всеки принцип на данъчно облагане. Съпоставя елементите на данъка. Сравнява и обяснява различията между пропорционалното и прогресивното облагане. Описва видовете данъци, сравнява ги и обобщава характеристиките им по основните класификационни признаци.	18
3. Демонстрира наученото в конкретен казус. Прави изчисления и решава задача, прилагайки усвоените методи, принципи и правила.	17
4. Интерпретира ролята и значението на данъка във финансовата практика. Анализира принципите и начините на данъчно облагане. Прави заключения относно основни тенденции в изменението на данъчната политика и отражението им върху данъчния искател и данъчните субекти.	12
Общ брой точки	60

Изпитна тема 9: Подходно облагане на юридическите лица

План-тезис: Предмет на облагане с корпоративен данък. Данъчно задължени лица. Данъчно преобразуване на счетоводния финансов резултат. Авансово плащане на корпоративния данък. Данък върху дивидентите. Облагане на разходите с окончателен данък.

За пълнота на изложението се ползва законовата уредба - Законът за корпоративно подходно облагане и Търговският закон.

Приложна задача: Търговска банка "Юнион банк" АД приключва отчетната 20... г. със следните финансови резултати: приходи - 1 200 000 лв; разходи - 680 000 лв. През годината банката е отчетла положителна разлика от покупко-продажба на корпоративни акции за 20 000 лв. Банката е начислила счетоводна амортизация на офис оборудване - 6000 лв. Данъчно признатата амортизация на оборудването възлиза на 4500 лв. Банката е отчетла отрицателна разлика от покупко-продажба на корпоративни облигации на стойност 5000 лв. Да се изчисли: счетоводния финансов резултат, данъчно признатия финансов резултат и дължимият корпоративен данък. Ставката на корпоративния данък е 10%.

Дидактически материали: Подготвена таблица със ставките на основните данъци, с които се облагат юридическите лица.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Назовава основните категории, свързани с корпоративното облагане - данъчен финансов резултат, данъчни постоянни и данъчни временни разлики, данъчни облекчения. Изброява данъчно задължените лица. Дефинира видовете разходи, които се облагат с окончателен данък.	15
2. Обяснява значението на данъчните постоянни разлики и очертава различията им от данъчните временни разлики. Сравнява начините на формиране на счетоводния финансов резултат и данъчния финансов резултат. Разбира и обяснява лостовете, които законът използва за регулиране на счетоводния финансов резултат. Обобщава видовете данъци, с които се облагат юридическите лица. Обосновава авансовото плащане на корпоративния данък.	17
3. Прилага знанията си в конкретно зададена задача, като прави изчисления на всички показатели. Открива сумите, с които трябва да преобразува счетоводната печалба, за да достигне до облагаемия финансов резултат.	15
4. Анализира задълбочено целия процес по изчисляване и внасяне на корпоративния данък. Интерпретира водената политика на санкции върху бизнеса и политиката на стимулирането му с данъчни облекчения.	13
Общ брой точки	60

Изпитна тема 10: Подходно облагане на физическите лица

План-тезис: Същност на личния подходен данък. Предмет на облагане. Данъчно задължени лица. Облагаеми доходи - видове. Необлагаеми доходи. Формиране на данъчна основа.

Облагане на доходи от работа по трудов договор. Облагаеми и необлагаеми доходи при трудов договор. Формиране на данъчна основа при облагане по трудов договор.

За пълнота на изложението се ползва законовата уредба - Закон за данъците върху доходите на физически лица, Кодекс на труда, Кодекс за социално осигуряване.

Приложна задача: Физическо лице извършва дейност като банков инспектор в търговска банка. За месец март 20... г. служителят има начислена основна заплата по трудов договор 750 лв. за фактически отработено време. За месеца лицето получава и целева награда в размер на 100 лева. Служителят е ползвал отпуск по болест за три работни дни, за което му е начислено парично обезщетение 87 лв. Лицето е получило ваучери за храна на стойност 100 лв. за месеца. От облагаемия доход за месец март на лицето са приспаднати задължителните осигурителни вноски. Служителят се осигурява и с доброволни пенсионни вноски в размер на 80 лв. месечно. Изчислете данъчната основа за облагане с подоходен данък. Изчислете дължимия данък на физическото лице за месеца (плюсък данък - 10%).

Дидактически материали: Подготвена таблица, съдържаща видовете осигурителни вноски по фондове и съответстващите им ставки за текущата година.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Назовава основните категории, свързани с подоходното облагане на физически лица. Посочва данъчно задължените лица - местни и чуждестранни граждани. Изброява видовете облагаеми доходи според категориите труд. Дефинира необлагаемите доходи в общия случай и конкретно при работа по трудов договор. Дефинира начина за изчисляване на данъчната основа за облагане.	15
2. Обяснява и разбира значението от въвеждане на необлагаеми доходи при физическите лица. Сравнява видовете необлагаеми доходи в общия случай и необлагаемите доходи при работа по трудов договор. Описва начина за изчисляване на данъчна основа. Прави съпоставка между облагаеми и необлагаеми доходи.	17
3. Доказва знанията си в конкретно зададена задача. В нея той изчислява зададените показатели. Избира кои от посочените доходи ще се облагат и кои от тях са необлагаеми. Прилага законовите постановки, както и усвоените методи и правила.	17
4. Анализира задълбочено целия процес по изчисляване и внасяне на подоходния данък върху физическите лица. Посочва как би трябвало да се изчисли данъкът в конкретен практически казус. Интерпретира резултатите от въвеждането на плоския данък по отношение на субектите на облагане и от гледна точка на държавните интереси.	11
Общ брой точки	60

Изпитна тема 11: Социално осигуряване

План-тезис: Същност и възникване на социалното осигуряване. Основни понятия - осигурители, осигурени лица, самоосигуряващи се лица, осигурителен доход. Осигурителен риск. Видове осигурителни рискове, гарантирани с осигурителна защита в България. Особености на осигуряването на различните категории осигурени лица - осигуряване по трудови договори, осигуряване на работещите на граждански договор, осигуряване на съдружници.

За пълнота на изложението се ползва законовата уредба - Кодекс за социално осигуряване, Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване, Закон за данъците върху доходите на физически лица.

Приложна задача: В търговска банка "Прогрес банк" АД са начислени работни заплати по трудови правоотношения за месец октомври 20... г. в размер на 15 000 лв. за фактически отработено време. В полза на персонала са начислени и парични обезщетения по болест за

първия ден от отпуска за сметка на работодателя - 350 лева. На персонала са изплатени парични средства за облекло - общо за 2000 лв., и са предоставени ваучери за храна за 1000 лв.

Изчислете: Дължимите осигурителни вноски за сметка на работодателя и за сметка на персонала за месеца.

Дидактически материали: Подготвена таблица, съдържаща видовете осигурителни вноски по фондове и съответстващите им ставки за текущата година.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основните категории, свързани със социалното осигуряване. Назовава видовете осигурителни рискове, гарантирани с осигурителна защита. Познава особеностите при осигуряването на различните категории осигурени лица.	16
2. Обяснява как се формира осигурителният доход - минималните осигурителни прагове и максималният осигурителен доход. Описва начините за изчисляване на осигурителните вноски. Разбира особеностите при осигуряването на различните категории осигурени лица и прави сравнение между тях.	19
3. Прилага законовите правила, методи и принципи при решаване на зададен казус. Доказва познанията си относно осигуряващите се по трудов договор. Съобразява начина, по който се формира осигурителният доход и го изчислява. Прилага съответните процентни ставки за работодател и за осигурените лица.	15
4. Анализира задълбочено процеса по изчисляване и внасяне на осигурителните вноски и служителите.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 12: Формиране капитала на фирмата

План-тезис: Същност на капитала. Класификация на източниците на капитала. Емисия и пласмент на акции. Същност и видове акции.

Приложна задача: Фирма "На открито" АД емитира обикновени акции с офертна цена 200 лева. Дивидентът по акциите е 24 лева и се очаква да продължи да нараства с 15% за неограничено дълъг период от време. Разходите за емисията са 4%. Да се намери цената на финансиране с обикновени акции.

Дидактически материали: Закон за публично предлагане на ценни книжа и наредби на Комисията по финансов надзор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира понятието капитал. Описва фазите на движението на капитала. Изброява източниците за финансиране на предприятието. Формулира същността на акцията като вид ценна книга. Назовава стойностите, които акцията може да приеме. Изброява начините за пласмент на акции.	16
2. Описва процеса по емисията на акции. Прави разлика между пряка и косвена емисия на акции. Изброява видовете акции в зависимост от правата, които носят на своя притежател.	18
3. Изчислява цената на финансиране с обикновени акции.	16
4. Анализира задълбочено процесите на финансиране на предприятието с акции.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 13: Източници на капитала на фирмата. Среднопретеглена цена на капитала

План-тезис: Вътрешни източници на капитала на фирмата - амортизационни отчисления, нетна печалба, резервен капитал. Заеман капитал. Облигационни заеми. Цена на капитала. Среднопретеглена цена на капитала.

Приложна задача: Фирма "Скай Тек" АД се финансира с облигации с обща пазарна стойност 300 000 лв. и банков заем в размер 150 000 лв. Цените на финансиране са съответно 12.9 % за облигации и 14.2% за банков заем. Ставката на корпоративния данък е 15%. Да се определи среднопретеглената цена на капитала (СПЦК).

Дидактически материали: Лихвени бюлетини на търговски банки.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията – амортизация, нетна печалба, резервен капитал, заеман капитал, облигационен заем. Изброява източниците за финансиране на предприятието. Познава вътрешните източници на капитал. Формулира същността на облигационния заем.	16
2. Обяснява особеностите на отделните източници на финансиране и прави съпоставка между тях. Разбира начина на формиране и значението на амортизационния фонд като вътрешен източник на капитал. Разглежда методите за амортизация. Описва особеностите на облигационните заеми и ги съпоставя с банкови заеми. Обяснява формулата за изчисляване на СПЦК.	18
3. Изчислява среднопретеглената цена на капитала на фирмата.	16
4. Анализира задълбочено процесите на финансиране на предприятието. Избира по-евтин начин на финансиране.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 14: Инвестиране на капитала на фирмата

План-тезис: Същност на инвестиционния процес. Класификация на инвестициите на фирмата. Характеристика на инвестициите в дълготрайни материални активи

Приложна задача: Вие сте инвеститор и имате възможност да избирате между два инвестиционни проекта – А и Б. Проект А включва закупуването на земя, която в момента струва 200 лв. на декар. Имате възможност да закупите 1500 декара. Ще продадете земята след четири години. Очакваната цена е, както следва: първа година – 250 лв./декар; втора година – 300 лв./декар; трета година – 350 лв./декар; четвърта година – 400 лв./декар; пета година – 400 лв./декар. Изискуемата норма на възвръщаемост е 10%. Проект Б ви дава възможност да печелите, инвестирайки в оборудване на стойност 200 000 лв., което да отдавате под наем през следващите четири години за 7000 лв. месечно. Изискуемата норма на възвръщаемост е 12% за първата година; 14% за втората година; 16% за третата година; 18% за четвъртата година.

Кой от двата проекта ще предпочетете на база чист резултат от инвестицията?

Дидактически материали: Таблицы с анюитетните и дисконтовите фактори.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Формулира основните категории по темата. Прави класификация на инвестициите на фирмата.	16
2. Обяснява особеностите на отделните видове инвестиции. Съпоставя и изтъква ролята на дългосрочните и краткосрочни инвестиции. Разглежда инвестициите в дълготрайни материални активи.	16
3. Демонстрира знанията си, като решава конкретна задача. Съпоставя два инвестиционни проекта на база чист резултат от инвестицията и избира един от тях. Аргументира и доказва верността на изчисления резултат.	18
4. Анализира инвестиционните процеси в една фирма. Определя предимствата и недостатъците на видовете инвестиции.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 15: Методи за оценка на капиталови инвестиции

План-тезис: Оценка на ефективността на инвестиционни проекти. Статични методи за оценка на капиталови инвестиции. Динамични методи за оценка на капиталови инвестиции. Инвестиране в краткотрайни активи - същност и класификация. Определяне оптималния размер на материалните запаси.

Приложна задача: Фирма „Роял” ООД решава да инвестира в нов проект. Проектът включва закупуването на машина за нейното производство, която произвежда два пъти повече обогатена почва от досегашната ѝ машина, която произвежда 5000 кг годишно. Машината струва 40 000 лв. Желаното количество има възможност да продава през следващите пет години. Очакваната цена е, както следва: първа година – 4.40 лв; втора година – 4.84 лв.; трета година – 4.94 лв.; четвърта година – 4.96 лв.; пета година – 4.98 лв. Изискуемата норма на възвръщаемост е 12%. Изгоден ли е проектът?

Аргументирайте се изгодна ли е инвестицията, като използвате следните методи: нетна настояща стойност, индекс на рентабилността, метод на коефициента приходи – разходи.

Дидактически материали: Таблицы с анюитетни и дисконтови фактори.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Формулира основните категории по темата. Назовава методите за оценка на капиталови инвестиции. Изброява видовете краткотрайни активи. Назовава показателя за ефективност на материалните запаси.	16
2. Обяснява методите за оценка на капиталовите инвестиции и описва значението на всеки от тях. Прави разграничение между статични и динамични методи.	16
3. Демонстрира знанията си, като решава конкретна задача. Доказва ефективността на инвестиционния проект в дълготрайни активи, като се позовава на зададените методи. Аргументира и доказва верността на изчисления резултат.	18
4. Анализира методите за оценка на капиталови инвестиции.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема: 16. Привлечен капитал

План-тезис: Характеристика на привлечения капитал – дългосрочни, краткосрочни заеми, търговски кредит, облигационен заем. Отчитане на привлечения капитал – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Приложна задача/казус:

Търговско дружество “Рила” ООД получава краткосрочен заем от ТБ “ОББ” АД в размер на 50 000 лв. за срок от един месец при годишна лихва 9%.

Заемът е постъпил по разплащателната сметка на дружеството, изчислена е и е начислена дължимата лихва. Заемът и лихвата са изплатени от разплащателната сметка.

Да се осчетоводи стопанската операция.

Дидактически материали: Сметкоплан и калкулатор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава и характеризира същността на привлечения капитал на предприятието.	15
2. Познава документите и счетоводните сметки, които са основание и метод за счетоводни записвания.	5
3. Използва вярно и точно счетоводните сметки за осчетоводяване на стопанските операции, свързани с привлечения капитал.	30
4. Приложна задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема: 17. Краткотрайни (текущи) финансови средства – парични средства

План-тезис: Характеристика на краткотрайните финансови средства в предприятието. Парични средства в левове и валута – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Приложна задача/казус:

В акредитивното нареждане за откриване на акредитив с покритие се посочват условията и вида на акредитива. Избройте документите, които най-често се прилагат като условия на акредитива.

Дидактически материали: Сметкоплан.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава и характеризира краткотрайните финансови активи на предприятието.	15
2. Познава правилата по счетоводен стандарт за отчитане на ефекта от промяна на валутните курсове върху паричните средства във валута.	5
3. Познава документите и счетоводните сметки, които са основание и метод за счетоводни записвания.	5
4. Използва вярно и точно счетоводните сметки за осчетоводяване на стопанските операции, свързани с отчитане на краткотрайните финансови активи на предприятието.	25
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 18: Застрахователен риск. Видове застраховане

План-тезис: Същност на застраховането. Видове застраховане. Риск – същност и определение. Видове риск. Риск на застрахователя.

Приложна задача: Сграда е унищожена наполовина от пожар. По време на пожара сградата е имала стойност 100 000 EUR:

а) Колко изплаща застрахователят, ако сградата е била застрахована за 40 000 EUR.

б) Разходите по възобновяването възлизат на 30 000 EUR. Какви клаузи би трябвало да съдържа застрахователният договор, за да бъдат изплатени от застрахователя пълните разходи по възобновяването.

Дидактически материали:Бланка на застрахователен договор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава същността на застраховането и риска.	15
2. Познава видовете застраховане.	15
3. Познава механизма на сключване на застрахователния договор и правата и задълженията на участниците в процеса.	20
4. Решава приложната задача.	10
Общ брой точки	60

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.

Чрез държавния изпит по практика на професия **Финансист**, специалност **Финансово посредничество**, се проверяват и оценяват професионалните умения и компетенции на обучаваните, отговарящи на втора степен на професионална квалификация.

Изпитът по практика се провежда чрез изпълнение на индивидуално практическо задание, което се състои в съставяне и попълване на документи, свързани с посредничество на финансовите институции при извършване на икономически дейности от физически и юридически лица.

Индивидуалното практическо задание съдържа пълното наименование на училището/обучаващата институция, празни редове за попълване имената на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, краен срок на изпита - дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието.

При изпълнение на индивидуалното практическо задание обучаемият използва компютър и друга офис-техника в зависимост от указанията, които се съдържат в него. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните практически задания се съставят в училището/обучаващата институция. Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита. Всеки обучаван изтегля индивидуалното си практическо задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

Индивидуалните практически задания се разработват въз основа на посочените теоретични теми или елементи от тях.

2. Критерии за оценяване.

За всяко индивидуално практическо задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността е разработила критерии и показатели за оценяване на изпълнените индивидуални практически задания.

Примерни критерии и показатели:

№	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Максимален брой точки-60
1.	Способност за оформяне и представяне на индивидуалното практическо задание.	<ul style="list-style-type: none">- Оформя и представя практическото задание на хартиен носител при спазване на изискванията за обем, шрифт, структура и др.;- Разработва и представя в определения срок от време изпълнението на поставената задача;- Разработва точно, ясно и последователно материалите и документите, свързани с темата на практическото задание.	5

2.	Умение за ползване на офис-техника при изпълнение на индивидуалното практическо задание.	<ul style="list-style-type: none"> - Спазва изискванията за текстообработка на информацията (въвеждане на текст, форматиране на документи, определяне на параметри, номериране на страници и др.); - Разработва графична визия и таблично представяне на информацията (използване на схеми, диаграми, графики, таблици); - Ползва интернет при търсене на икономическа информация. 	5
3.	Прилагане на нормативна уредба, определяща изискванията за извършване на финансовите дейности.	<ul style="list-style-type: none"> - Познава нормативните документи и прилага нормативните изискванията при изготвяне на материали и документи, свързани с темата на практическото задание; - Подбира и използва актуални източници на правото при изготвяне на практическото задание. 	5
4.	Познаване и прилагане технологията и механизмите за извършване на финансови дейности и операции по темата.	<ul style="list-style-type: none"> - Изпълнява практическото задание съобразно зададената тема и указания, като представя изчерпателна информация; - Познава и прилага теоретичните постановки, механизмите и технологията на финансовите дейности и операции, свързани с темата и ги прилага при изпълнение на практическото задание; - Формулира изводи, прави обобщения и заключения по темата на практическото задание. 	15
5.	Попълване и разработване на формуляри и документи, свързани с темата на индивидуалното практическо задание.	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно подбира документи и формуляри съобразно конкретното задание; - Съставя и попълва вярно и точно документи съобразно нормативните и технологични изисквания. 	10
6.	Способност за презентирание и защита на изготвените материали и документи, свързани с изпълнение на индивидуалното практическо задание.	<ul style="list-style-type: none"> - Представя, обяснява, обосновава и защитава приетия вариант на изпълнение на индивидуалното практическо задание; - Показва задълбочени знания и умения по темата; - Използва технически средства за презентация на практическото задание; - Използва нагледни материали – табла, албуми, др; - Демонстрира добра техника на презентирание (говори ясно, разбираемо и делово); - Организира ефективно работното място (поддържа материалите, документите за презентирание) и поддържа чистота; - Планира, разпределя и спазва времето за презентирание на изпълненото практическото задание; - Разбира, определя и оценява значението на своя труд, поема отговорности за последствията от допуснати грешки при изпълнение на практическото задание и 	20

		<p>взема решения за тяхното отстраняване;</p> <p>- Демонстрира професионални качества (комуникативност, мотивираност, прецизност, организираност, логическо и творческо мислене, съобразителност, деловитост).</p>	
7.	<p>Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.</p> <p><i>Този критерий няма количествено изражение, а само качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).</i></p>	<p>- Правилно избира и използва по безопасен начин необходимите технически средства при изпълнение на индивидуалното практическо задание и презентиране на резултатите;</p> <p>- Правилно организира работното си място с оглед осигуряване на ергономичност;</p> <p>- Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, и спазва предписания за своевременна реакция при работа с технически средства.</p>	<i>да/не</i>

Посочва се максималния брой точки, който се поставя при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя. Те са в съответствие с посочените в Държавното образователно изискване за придобиване квалификация по професията Финансист.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Системата на оценяване е точкова. Максималният брой точки за всяка изпитна тема и индивидуално практическо задание е 60. Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор. Преминаването от точки в цифрова оценка се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общият брой точки от всички критерии: 10

(записва се с качествен и количествен показател)

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0, 01.

Формулата за преминаване от точкова система в оценка с качествен и количествен показател е съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 за системата на оценяване.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 за системата на оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 за системата на оценяване.

Обучаващите отговарят на качествените и количествените критерии за поставяне на оценки 2, 3, 4, 5, 6, както следва:

Слаб (2) - Обучаваният не е овладял терминологията, свързана с финансовото посредничество, не умее да представи усвоените знания и умения, свързани с професията и специалността.

Среден (3) - Обучаваният е овладял терминологията; дефинира, назовава, формулира понятията и процесите, свързани с финансовата дейност на предприятието, представя усвоените знания и умения и ги прилага в познати ситуации.

Добър (4) - Обучаваният познава, разбира и характеризира специфичните особености на процесите, свързани с финансовото посредничество; обяснява, разграничава и сравнява специфичните особености на процесите и механизмите, свързани с финансовото посредничество; представя усвоените знания и умения и ги прилага в познати ситуации.

Мн. добър (5) - Обучаваният има солидни познания в областта на финансовите и другите дейности и операции, свързани с финансовото посредничество; логично, точно и последователно разсъждава по изучаваните процеси и явления; използва схеми, таблици и диаграми при представяне на усвоените знания; доказва с примери твърдения и становища; представя усвоените знания и умения и ги прилага в нови ситуации.

Отличен (6) - Обучаваният прави връзка между теорията и практиката по отношение на изучаваната материя и прилага технологията и механизмите за осъществяване на отделните дейности и операции; прилага усвоените знания и умения, като прави оценки и сравнения; анализира ситуации и процеси; прави изводи и заключения.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Тр. Спасов и Пл. Пашов. *Общатеория на пазарното стопанство. Макроикономика.* Нова звезда. София. 2005.
2. Цв. Коцев и колектив. *Финанси.* Мартилен. София. 2006.
3. Радков и Д. Манчева, *Банково дело.* Мартилен, София, 2007.
4. Проф. Хр. Драганов. *Застраховане.* Форком. София. 2001.
5. Н. Павлов, Здравко Георгиев. *Организация и управление на социалното осигуряване.* Торнадо – НВ. София. 1998.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Надежда Радова – НТГ, гр. Пловдив
2. Мария Стойчева - НТГ, гр. Пловдив
3. Димитрина Райкова - НТГ, гр. Пловдив
4. Даниела Цекова – НТБГ, София
5. Даниела Манчева - НТБГ, София
6. Светозара Симеонова - НТБГ, София
7. Диана Стайкова - НТБГ, София
8. Виолета Димитрова - НТБГ, София

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) Примерен изпитен билет за държавен изпит по теория на професията/специалността

(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професия код **343010 ФИНАНСИСТ**, специалност код **3430103**
ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО

Изпитен билет № 5. *Изпитна тема:* ПУБЛИЧНИ ФИНАНСИ - СЪЩНОСТ И ЕЛЕМЕНТИ.

ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ

План-тезис: Предпоставки за възникване и същност на финансите. Публични /фискални/ финанси. Елементи на фискалните финанси. Държавен бюджет. Възникване и същност на държавния бюджет. Основни характеристики на бюджета. Видове бюджети. Принципи за изграждане на бюджета. Бюджетна технология (изготвяне на проектобюджета, обсъждане и приемане на бюджета от Народното събрание, изпълнение на бюджета, приключване на бюджета).

За пълнота на изложението се ползва законовата уредба - Закон за устройство на държавния бюджет.

Приложна задача: Изгответе в табличен вид примерен бюджет. В приходната част избройте основните източници на приходи - данъчни и неданъчни. В разходната част посочете видовете текущи разходи и видовете капиталови разходи.

Приложено към таблицата на бюджета, подгответе уведомително писмо до управителя на банка. В съдържанието му цитирайте, че е спазен законовият срок за изготвяне и предаване на бюджета. Приложете изискванията на стандарта по бизнес комуникации за изготвяне на този тип официален документ.

Описание на дидактическите материали: Подготвени примерни таблици за попълване основните пера на бюджета.

Председател на изпитната комисия:

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

б) Примерно индивидуално практическо задание

(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професия код **343010 ФИНАНСИСТ**, специалност код **3430103 ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО**

Индивидуално практическо задание № 15

На ученика/обучавания
(трите имена на ученика/обучавания)

от клас/курс,

начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Тема: Подходно облагане на юридическите лица

Индивидуално задание: Годишна данъчна декларация по чл. 92 от Закона за корпоративно подходно облагане за годишната облагаема печалба, дължимия годишен корпоративен данък и данъците, удържани при източника.

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

Практическо задание: Търговска банка "Юнион банк" АД приключва отчетната 2009 г. със следните финансови резултати: приходи - 5 000 000 лв; разходи - 1 880 000 лв. През годината банката е отчетла положителна разлика от покупко-продажба на корпоративни акции за 50 000 лв. Банката е начислила счетоводна амортизация на офис оборудване – 10 000 лв. Данъчно признатата амортизация на оборудването възлиза на 6500 лв. Банката е отчетла отрицателна разлика от покупко-продажба на корпоративни облигации на стойност 7000 лв. Институцията е начислила данък върху представителните, разходи, възлизащи на 3000 лв. Да се изчисли: счетоводният финансов резултат, данъчно признатия финансов резултат и дължимият корпоративен данък. Ставката на корпоративния данък е 10%.

o Да се потърси информация в интернет, относно нормативните изисквания за попълване Годишна данъчна декларация по чл. 92 от Закона за корпоративно подходно облагане за годишната облагаема печалба, дължимия годишен корпоративен данък и данъците, удържани при източника;

o Да се попълни Годишна данъчна декларация по чл. 92 от Закона за корпоративно подходно облагане за годишната облагаема печалба, дължимия годишен корпоративен данък и данъците, удържани при източника, като се спазят нормативните изисквания;

o Декларацията да се попълни на оригинални бланки(копия), утвърдени от МФ и НАП;

o Декларацията да се попълни на базата на зададеното практическо задание.

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:
(име, фамилия) (подпис)

Председател на изпитната комисия:
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)